

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2022/2023

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Educación plástica, visual e audiovisual	1º ESO	2	70

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	12
4.2. Materiais e recursos didácticos	14
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	16
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	18
6. Medidas de atención á diversidade	18
7.1. Concreción dos elementos transversais	18
7.2. Actividades complementarias	19
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	20
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	21
9. Outros apartados	22

1. Introducción

A Educación Plástica e Visual na E.S.O. ten que facer fronte a un -cando menos- dobre obxectivo: o de ensinar a ver e o de ensinar a facer. É dicir, por unha banda, dotar ó alumno cun sistema de referencias válido para interpretar, clasificar e analizar críticamente o aluvián de imaxes no que de cotío se ve inmerso, e, por outra, de capacitálo para que ademáis de ser un mero lector dese universo de imaxes, se converta nun emisor de manifestacións gráficas válidas que lle permitan comunicarse de xeito eficaz cón resto da sociedade.

Pero ademáis, dentro do que sinalamos como primeiro obxectivo, o de ensinar a ver, cabría distinguir entre o capacitar para a análise dunha imaxe concreta dende o punto de vista dos elementos sintácticos e estruturais que a configuran (a luz, a cor, o volume), e o dotar das referencias necesarias para a contextualización desa mesma imaxe (según por exemplo, a súa función, a súa concreta linguaxe artística, o seu momento histórico, o seu estilo, etc.).

Asemade, na tarefa de ensinar a facer compre non só introducir ao alumno nas distintas técnicas, procedementos e materiais plásticos, así como no seu manexo, se non, tamén, informalo das características propias da cada linguaxe gráfica en concreto (cine, comic, deseño, pintura), e dos recursos e terminoloxía propios de cada unha delas.

Estes diferentes ámbitos que atinxen ós obxectivos últimos da área, teñen como consecuencia certas dificultades engadidas á hora de intentar programar e secuenciar os obxectivos, os contidos e os criterios de avaliación deste proxecto curricular.

Na presente programación, e atendendo á recomendación do Currículo Oficial de dísposos de forma cíclica durante toda a etapa, elegimos o agrupalos en unidades didácticas amplas, dentro das que tiveran cabida os distintos tipos de contidos. De xeito que, aínda que as distintas unidades aparezan baixo títulos que, normalmente, fan referencia a aspectos ¿sintácticos¿ (a cor, a luz, ¿), debe entenderse que ditos títulos, non son senón un pretexto para aglutinar contidos dos distintos ámbitos xa citados.

Deste xeito, e por citar un exemplo, na Unidade Didáctica 4: "Elementos formais: a forma, a luz e o volume" atoparemos contidos referidos tanto ó análise perceptual das formas e o volume na realidade, como consecuencia da incidencia da luz nelas, como á delimitación do conceptos de forma, luz e volume e dos seus tipos, ao análise do seu tratamento nas imaxes, no arte, etc., e aos distintos procedementos e técnicas gráficas que consideramos máis axeitados para a exploración de ditos conceptos formais.

Igoalmente, os obxectivos e criterios de avaliación vinculados con cada unidade didáctica, non deben ser traballados e comprobados cun tratamento separado e lineal no tempo, senón que poderán traballarse simultaneamente, mediante un desenvolvemento entrelazado.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Comprender a importancia que tiveron no desenvolvemento do ser humano algúns exemplos seleccionados das distintas manifestacións culturais e artísticas, amosando interese polo patrimonio como parte da propia cultura, para entender como se converten no testemuño dos valores e das convicións de cada persoa e da sociedade no seu conxunto, e para recoñecer a necesidade da súa protección e da súa conservación.	1	3			3	1-2		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX2 - Explicar as producións plásticas, visuais e audiovisuais propias, comparándoas coas dos seus iguais e con algunhas das que conforman o patrimonio cultural e artístico, xustificando as opinións e tendo en conta o progreso desde a intención ata a realización, para valorar o intercambio, as experiencias compartidas e o diálogo intercultural, así como para superar estereotipos.	1				1-3	1-3		1-3
OBX3 - Analizar diferentes propostas plásticas, visuais e audiovisuais, amosando respecto e desenvolvendo a capacidade de observación e interiorización da experiencia e da satisfacción estética, para enriquecer a cultura artística individual e alimentar o imaxinario propio.	1-2			1	4	1-3		2
OBX4 - Explorar as técnicas, as linguaxes e as intencións de diferentes producións culturais e artísticas, analizando, de forma aberta e respectuosa tanto o proceso como o produto final, a súa recepción e o seu contexto, para descubrir as posibilidades que ofrecen como fonte xeradora de ideas e respostas.	2	3		1-2	3	3		2
OBX5 - Realizar producións artísticas individuais ou colectivas con creatividade e imaxinación, seleccionando e aplicando ferramentas, técnicas e soportes en función da intencionalidade, para expresar a visión do mundo, as emocións e os sentimentos propios, así como para mellorar a capacidade de comunicación e desenvolver a reflexión crítica e a autoconfianza.	2				1-3-4	3		3-4
OBX6 - Apropiarse das referencias culturais e artísticas da contorna, identificando as súas singularidades, para enriquecer as creacións propias e desenvolver a identidade persoal, cultural e social.	2			1	3	1		3
OBX7 - Aplicar as técnicas, os recursos e as convencións principais das linguaxes artísticas, incorporando de forma creativa as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías, para as integrar e enriquecer o deseño e a realización dun proxecto artístico.	2-3		3	1-5		1-3		4
OBX8 - Compartir producións e manifestacións artísticas, adaptando o proxecto á intención e ás características do público destinatario, para valorar distintas oportunidades de desenvolvemento persoal.	1		2-3	3	3-5		3	4

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Técnicas de expresión gráfico-plástica.	Introdución ás técnicas e materiais propios tanto do debuxo técnico (regra, escadra, cartabón, compás...) como da expresión artística (técnicas secas e húmidas). Presentación dos elementos e trazados xeométricos básicos: punto, recta, ángulo; mediatriz, bisectriz...	17	12	X		
2	A forma xeométrica.	Introdución á clasificación e construción dos polígonos regulares e irregulares, con especial atención a triángulos e cadriláteros.	17	12	X		
3	Elementos configurativos: punto, liña e plano.	Estudo dos conceptos e das posibilidades expresivas do punto, a liña e o plano, así como do seu uso ao longo da historia do arte.	17	12		X	
4	Elementos formais: forma, luz e volume.	Análise dos conceptos e das posibilidades expresivas da forma, a luz e o volume, así como dos conceptos relacionados de proporción, equilibrio ou ritmo visual. Introdución ás técnicas básicas de reprodución dos efectos lumínicos e das técnicas expresivas en tres dimensións.	17	12		X	
5	Elementos expresivos: a cor e as texturas.	A cor como fenómeno físico e visual. Mesturas aditivas e substractivas. O círculo cromático. As técnicas e recursos para expresar emocións a través do uso da cor. As texturas naturais e artificiais e a súa capacidade expresiva.	17	12			X
6	A linguaxe visual e audiovisual.	Finalidades e tipoloxías da linguaxe visual. Imaxe fixa, secuenciada e en movemento. O cómic, linguaxe e evolución histórica. A fotografía, posibilidades expresivas. Formatos dixital e analóxico.	15	10			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Técnicas de expresión gráfico-plástica.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas.	Valorar as principais linguaxes das producións creativas.		
CA2.2 - Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes.	Experimentar minimamente, para despois elixir os recursos técnicos máis axeitados, co gallo de achegarse aos fins expresivos buscados.		
CA3.4 - Desenvolver producións gráfico-plásticas, tanto artísticas como técnicas, cunha intención previa, de forma individual ou colectiva.	Ser quen de desenvolver producións gráfico-plásticas sinxelas, respondendo a unha premisa, de xeito individual ou colectivo.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico.   - A linguaxe visual como forma de comunicación.   - Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Calidades expresivas e comunicativas.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.   - Introducción á xeometría plana. Trazados xeométricos básicos. Introducción aos sistemas de representación: vistas diédricas.

UD	Título da UD	Duración
2	A forma xeométrica.	12

Crterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.2 - Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes.	Experimentar minimamente, para despois elixir os recursos técnicos máis axeitados, co gallo de achegarse aos fins expresivos buscados.		
CA2.5 - Utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias.	Apoiarse, en maior ou menor medida, en referencias do propio patrimonio, como base para acadar novas solucións creativas axeitadas.		
CA3.5 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións gráfico-plásticas, tanto artísticas como técnicas, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar.	Explicar, dun xeito mínimamente lóxico e organizado, os procesos e o resultado das producións gráfico-plásticas, reflexionando sobre os erros e procurando outras solucións máis axeitadas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico.

Contidos
- Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Calidades expresivas e comunicativas.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.   - Introducción á xeometría plana. Trazados xeométricos básicos. Introducción aos sistemas de representación: vistas diédricas.

UD	Título da UD	Duración
3	Elementos configurativos: punto, liña e plano.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.3 - Realizar diferentes tipos de producións artísticas individuais ou colectivas, integrando racionalidade, empatía e sensibilidade, e seleccionando as técnicas e os soportes adecuados ao propósito.	Crear producións artísticas, dun xeito individual ou colectivo, coas técnicas máis idóneas para mostrar a integración de racionalidade, empatía e sensibilidade.		
CA2.4 - Desenvolver producións e manifestacións artísticas cunha intención previa, de forma individual ou colectiva.	Acadar solucións creativas lóxicas a unha premisa, dun xeito individual ou colectivo.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes gráficos e visuais, así como os seus procesos e os resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia.	Saber recoñecer minimamente as particularidades das distintas técnicas e linguaxes artísticas, en función dos distintos contextos, buscando a información e analizándoa con eficacia.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Os xéneros artísticos máis destacados.   - Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico.   - Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Calidades expresivas e comunicativas.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.

UD	Título da UD	Duración
4	Elementos formais: forma, luz e volume.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas.	Valorar as principais linguaxes das producións creativas.		
CA2.3 - Realizar diferentes tipos de producións artísticas individuais ou colectivas, integrando racionalidade, empatía e sensibilidade, e seleccionando as técnicas e os soportes adecuados ao propósito.	Crear producións artísticas, dun xeito individual ou colectivo, coas técnicas máis idóneas para mostrar a integración de racionalidade, empatía e sensibilidade.		
CA3.3 - Experimentar con distintas técnicas bidimensionais e tridimensionais na xeración de mensaxes propias, amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Amosar un mínimo de iniciativa ao experimentar coas distintas técnicas e linguaxes expresivas para xerar mensaxes propias.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Os xéneros artísticos máis destacados.   - Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico.   - Elementos de configuración visual: forma, cor e textura. Conceptos e posibilidades expresivas.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en tres dimensións. O seu uso na arte e as súas características expresivas.

UD	Título da UD	Duración
5	Elementos expresivos: a cor e as texturas.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.2 - Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes.	Experimentar minimamente, para despois elixir os recursos técnicos máis axeitados, co gallo de achegarse aos fins expresivos buscados.		
CA3.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións gráfico-plásticas, tanto artísticas como técnicas, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Saber elixir as técnicas necesarias, dun xeito básico, despois de experimentar con elas, para ser quen de comunicar os sentimentos e ideas requiridos, desenvolvendo certa reflexión crítica.		
CA3.3 - Experimentar con distintas técnicas bidimensionais e tridimensionais na xeración de mensaxes propias, amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Amosar un mínimo de iniciativa ao experimentar coas distintas técnicas e linguaxes expresivas para xerar mensaxes propias.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Os xéneros artísticos máis destacados.   - Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico.   - Elementos de configuración visual: forma, cor e textura. Conceptos e posibilidades expresivas.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.

UD	Título da UD	Duración
6	A linguaxe visual e audiovisual.	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade.	Entender como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA4.2 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes visuais e audiovisuais, así como os seus distintos procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos.	Saber recoñecer minimamente as particularidades das distintas técnicas e linguaxes artísticas, en función dos distintos contextos, buscando a información e analizándoa con eficacia.		
CA4.3 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións visuais e audiovisuais.	Valorar as principais linguaxes das producións creativas.		
CA4.4 - Utilizar con creatividade referencias culturais y artísticas da contorna na elaboración de producións propias.	poiarse, en maior ou menor medida, en referencias do propio patrimonio, como base para acadar novas solucións creativas axeitadas.		
CA4.5 - Desenvolver producións e manifestacións visuais cunha intención previa, de forma individual ou colectiva.	Ser quen de desenvolver producións gráfico-plásticas sinxelas, respondendo a unha premisa, de xeito individual ou colectivo.		
CA4.6 - Recoñecer os usos e as funcións das producións e das manifestacións artísticas, cunha actitude aberta e con interese por coñecer a súa importancia na sociedade.	Manter unha actitude minimamente aberta e mostrar interese recoñecendo as principais funcións das diferentes manifestacións artísticas e a súa importancia na sociedade.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- A linguaxe e a comunicación visual. Finalidades: informativa, comunicativa, expresiva e estética. Contextos e funcións.   - Imaxe fixa, secuencial e en movemento. Características, orixe e evolución. O cómic, a fotografía e os formatos dixitais.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordina-la aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquiri-las técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.
Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:
-Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles.

Partir da competencia inicial do alumnado

- Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.
- Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.
- Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

- Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.
- Progresiva incorporación de novos contidos.
- Información básica para todo o alumnado.
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación.
- Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.
- Papel facilitador do profesor/a
- Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudiados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.
- Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

- Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas
- Análise de documentos, pequenas investigación, etc.
- Resposta a preguntas
- Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.
- Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).

- Uso habitual das TIC.
- Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
- Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:
Nivel de coñecementos.
Ritmo de aprendizaxe.
Intereses e motivacións.
- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).
- Fora do aula:
  - Aulas TICS.
  - Salón de actos.
  - Biblioteca.
  - Patio.
  - Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
O departamento de Ed. Plástica está dotado dos seguintes materiais útiles para o desenvolvemento da presente programación:
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.

B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reproductor DVD conectado a un televisor.
E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
K- Tórculo.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

Neste curso 2022-23, os grupos de 1º ESO apenas van poder utilizar a aula propia de debuxo, por estar esta ocupada no mesmo horario por cursos superiores, senón que van impartir a nosa materia na súa propia aula, de xeito que parte dos materiais e mobiliario arriba citados con que conta a aula non vaian poder ser aproveitados por este nivel. Isto provoca que, por exemplo, as prácticas con técnicas pictóricas húmidas ou con material de modelado sexan dificilmente realizables por non contar as aulas comúns con, por exemplo, auga e vertedoiro.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.
- Materiais para colorear: lápices, rotuladores e/ou ceras.
- Non se propón libro de texto algún.

Incentivarase, por outra banda, no alumnado o uso de materiais reutilizados e de refugallo: distintos tipos de papeis usados, materiais procedentes do uso cotiá, etc. Poderán ser aportados polo alumnado, así como contar con eles na aula.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da EPVA artículase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesión lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comenzo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade de cada curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a través das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven ao longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	17	17	17	17	17	15	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100	100	100	100

Criterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da EPVA artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á través do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avaliarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serán;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.
- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.
- Emite hipóteses axeitadas, relaciona e saca conclusións propias. Comprende, comproba y extrae conceptos para utilzalos noutros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións:

- Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.
- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.
- Integra de cotio recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de úteis e soportes. Mala presentación dos traballos.

- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.
- Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo:

- Non ten hábito de traballo.
  - Traballa, pero sen método.
  - Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados.
- Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 20% da nota final.

Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre.

O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a calificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Criterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

Do mesmo xeito, e dado o carácter continuo da avaliación da nosa área, non se realizarán probas ou tarefas específicas para a recuperación dunha avaliación. O alumnado poderá, iso si, presenta-los traballos que lles poidesen quedar pendentes das avaliacións suspensas, se é o caso, ou mellorar, repetir ou completar aqueles outros que máis deficiencias presentasen no seu día. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

RECUPERACIÓN FINAL:

Tal e como se recolle máis arriba, o alumno que ao realizar a media das tres avaliacións obteña unha nota igual ou superior a 5, terá superada a materia aínda que tivese algunha das avaliacións suspensas. A principios de Xuño, e nos casos en que se considere probable que isto non suceda, e, polo tanto, o resultado da media das tres avaliacións sexa presumiblemente inferior a 5, o alumno deberá presentar, antes da avaliación final, os traballos que ou ben non foron presentados no seu momento, ou ben o foron con resultados inferiores ao mínimo esixido. Tanto o alumnado, persoalmente, como as familias, a través do Abalar, serán informados desta eventualidade.

A cualificación destes traballos introducirase no computo global das tarefas realizadas durante o curso e procederase a realizar os cálculos ordinarios que se efectúan durante o mesmo.

Se o resultado destes cálculos arrojan unha cifra igual ou superior a 5, o alumno terá a materia superada. O alumnado que non acade o 5 nesta avaliación final terá a materia suspensa, e, en caso de promocionar, figurará como materia pendente do próximo curso.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Ao ser comenzo de etapa, os alumnos que cursan 1º da E.S.O. parten sen ningunha materia pendente.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación curricular significativa na materia. Nos casos en que isto non se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno. Igoalmente, levarase a cabo, se é o caso, a adaptación curricular necesaria cós alumnos de necesidades educativas especiais. Estas adaptacións quedarán reflectidas na memoria final de curso e realizaranse de acordo có Departamento de Orientación do centro.

En concreto, no presente curso, contamos con un bo número de alumnos con NEE e NEAE polo que se prevé, (cando menos nalgún caso no xa que traía a materia adaptada de 6º de primaria) a necesidade de valorar si continuar coa citada adaptación, máis alá de contar, dende logo, co apoio da profesora especialista en PT e do Departamento de Orientación no seu conxunto para este e outros casos complexos.

Tamén se realizaran, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a titoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.						X
ET.4 - Competencia dixital.						X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.	X	X	X	X	X	X

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X				
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizárase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.
Realización de contidos audiovisuais	Trátase de facer participes ao maior número posible de estamentos do centro (biblioteca, normalización, profesorado, alumnos, persoal non docente...), experimentando con distintas técnicas e distintos recursos a aventura de rodar un corto, un videoclip, un documental,...etc. Estes contidos realizaránse, sempre que sexa posible, dentro do horario e das instalacións propias do centro. En concreto, salientamos a participación do departamento tanto na organización como no desenvolvemento do concurso ¿Recoméndoches un libro?, organizado en colaboración con, entre outros, a Biblioteca Neira Vilas ou o Festival de Cans.
Festival de Cans	Visita/ participación nalgunha das actividades programadas polo Festival de Cans, sempre e cando este volte organizarse no mes de maio.

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo Seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenrolo, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa disponibilidad horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bacharelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD) Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?
(PD) Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?

(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisarase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade trimestral. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;
- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?

- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asígnouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2022/2023

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Educación plástica, visual e audiovisual	3º ESO	2	70

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	10
4.2. Materiais e recursos didácticos	12
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	13
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	13
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	15
6. Medidas de atención á diversidade	16
7.1. Concreción dos elementos transversais	16
7.2. Actividades complementarias	17
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	18
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	19
9. Outros apartados	20

1. Introducción

A Educación Plástica e Visual na E.S.O. ten que facer fronte a un -cando menos- dobre obxectivo: o de ensinar a ver e o de ensinar a facer. É dicir, por unha banda, dotar ó alumno cun sistema de referencias válido para interpretar, clasificar e analizar críticamente o aluvián de imaxes no que de cotío se ve inmerso, e, por outra, de capitalalo para que ademáis de ser un mero lector dese universo de imaxes, se converta nun emisor de manifestacións gráficas válido que lle permitan comunicarse de xeito eficaz cón resto da sociedade.

Pero ademáis, dentro do que sinalamos como primer obxectivo, o de ensinar a ver, cabría distinguir entre o capacitar para a análise dunha imaxe concreta dende o punto de vista dos elementos sintácticos e estruturais que a configuran (a luz, a cor, o volume), e o dotar das referencias necesarias para a contextualización desa mesma imaxe (según por exemplo, a súa función, a súa concreta linguaxe artística, o seu momento histórico, o seu estilo, etc.).

Do mesmo xeito, na tarefa de ensinar a facer compre non só introducir ao alumno nas distintas técnicas, procedementos e materiais plásticos, así como no seu manexo, se non, tamén, informalo das características propias da cada linguaxe gráfica en concreto (cine, comic, deseño, pintura), e dos recursos e terminoloxía propios de cada unha delas.

Estes diferentes ámbitos que atinxen ós obxectivos últimos da area, teñen como consecuencia certas dificultades engadidas á hora de intentar programar e secuenciar os obxectivos, os contidos e os criterios de avaliación deste proxecto curricular.

Na presente programación, e atendendo á recomendación do Currículo Oficial de dísposos de forma cíclica durante toda a etapa, eleximos o agrupalos en unidades didácticas amplas, dentro das que tiveran cabida os distintos tipos de contidos. De xeito que, aínda que as distintas unidades aparezan baixo títulos que, normalmente, fan referencia a aspectos propios do debuxo técnico, debe entenderse que ditos títulos, non son senón un pretexto para aglutinar contidos dos distintos ámbitos xa citados.

Deste xeito, e por citar un exemplo, na Unidade Didáctica 1: "A xeometría nos obxectos, na arte e na contorna natural". atoparemos contidos e criterios referidos tanto ao análise dos trazados e formas xeométricas, como á lectura do seu tratamento nas imaxes, no arte, etc., e aos factores e etapas do proceso creativo, a elección de materiais e técnicas e a a realización a través de operacións plásticas.

Igoalmente, os obxectivos e criterios de avaliación vinculados con cada unidade didáctica, non deben ser traballados e comprobados cun tratamento separado e lineal no tempo, senón que poderán traballarse simultaneamente, mediante un desenvolvemento entrelazado.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Comprender a importancia que tiveron no desenvolvemento do ser humano algúns exemplos seleccionados das distintas manifestacións culturais e artísticas, amosando interese polo patrimonio como parte da propia cultura, para entender como se converten no testemuño dos valores e das convicións de cada persoa e da sociedade no seu conxunto, e para recoñecer a necesidade da súa protección e da súa conservación.	1	3			3	1-2		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX2 - Explicar as producións plásticas, visuais e audiovisuais propias, comparándoas coas dos seus iguais e con algunhas das que conforman o patrimonio cultural e artístico, xustificando as opinións e tendo en conta o progreso desde a intención ata a realización, para valorar o intercambio, as experiencias compartidas e o diálogo intercultural, así como para superar estereotipos.	1				1-3	1-3		1-3
OBX3 - Analizar diferentes propostas plásticas, visuais e audiovisuais, amosando respecto e desenvolvendo a capacidade de observación e interiorización da experiencia e da satisfacción estética, para enriquecer a cultura artística individual e alimentar o imaxinario propio.	1-2			1	4	1-3		2
OBX4 - Explorar as técnicas, as linguaxes e as intencións de diferentes producións culturais e artísticas, analizando, de forma aberta e respectuosa tanto o proceso como o produto final, a súa recepción e o seu contexto, para descubrir as posibilidades que ofrecen como fonte xeradora de ideas e respostas.	2	3		1-2	3	3		2
OBX5 - Realizar producións artísticas individuais ou colectivas con creatividade e imaxinación, seleccionando e aplicando ferramentas, técnicas e soportes en función da intencionalidade, para expresar a visión do mundo, as emocións e os sentimentos propios, así como para mellorar a capacidade de comunicación e desenvolver a reflexión crítica e a autoconfianza.	2				1-3-4	3		3-4
OBX6 - Apropiarse das referencias culturais e artísticas da contorna, identificando as súas singularidades, para enriquecer as creacións propias e desenvolver a identidade persoal, cultural e social.	2			1	3	1		3
OBX7 - Aplicar as técnicas, os recursos e as convencións principais das linguaxes artísticas, incorporando de forma creativa as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías, para as integrar e enriquecer o deseño e a realización dun proxecto artístico.	2-3		3	1-5		1-3		4
OBX8 - Compartir producións e manifestacións artísticas, adaptando o proxecto á intención e ás características do público destinatario, para valorar distintas oportunidades de desenvolvemento persoal.	1		2-3	3	3-5		3	4

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A xeometría nos obxectos, na arte e na contorna natural.	A xeometría na natureza, na arquitectura e no deseño de obxectos cotiáns. Xeometría plana. Introducción ás tanxencias e enlaces.	33	23	X		
2	Introdución aos sistemas de representación. O deseño do espazo.	Sistema diédrico: vistas. O esbozo isométrico. O volume: exemplos e características expresivas.	33	23		X	
3	Imaxes visuais e audiovisuais. O cine e a animación.	Lectura e análise da imaxe visual e audiovisual. Imaxe en movemento. O cine e a animación: características, orixe e evolución. Técnicas básicas para a realización de producións audiovisuais sinxelas, de xeito individual ou en grupo. Experimentación en contornas virtuais de aprendizaxe.	34	24			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	A xeometría nos obxectos, na arte e na contorna natural.	23

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, e describir as súas particularidades e o seu papel como transmisoras de conceptos, valores e convicións, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Ser quen de recoñecer minimamente os factores que condicionan as distintas producións plásticas así como a súa función desde unha perspectiva de xénero, con curiosidade e respecto.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Valorar a importancia do patrimonio galego a través do coñecemento de obras de arte e a súa conservación.		
CA1.3 - Analizar diversas producións artísticas e culturais, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Analizar dun xeito sinxelo as producións propias e alleas desde unha mirada estética respectando a diversidade cultural.		
CA1.4 - Seleccionar e describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero, e incorporalas á súa cultura persoal e o seu imaxinario propio.	Coñecer diversas proposas plásticas significativas e analízalas para incorporalas ao imaxinario propio desde unha perspectiva de xénero.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Argumentar a satisfacción producida pola recepción da arte en todas as súas formas e vertentes, compartindo con respecto impresións e emocións, e expresar a opinión persoal de forma aberta.	Saber recoñecer, analizar e argumentar sobre aspectos formais relacionados coa xeometría da nosa contorna.		
CA1.6 - Explicar a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Recoñecer, dun xeito básico, a pertenza dunha obra de arte a un contexto cultural e histórico concreto a través da análise da configuración formal e dos factores sociais que a condicionan.		
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas con creatividade nas producións propias.	Analizar, de xeito guiado, as características principais dos distintos tipos de linguaxes das diferentes producións artísticas, establecendo conexións entre elas e incorporándoas as producións propias.		
CA2.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Expresar minimamente ideas e sentimentos, a través da experimentación coas distintas técnicas, desenvolvendo certa capacidade de comunicación e reflexión crítica.		
CA2.3 - Explicar, de forma razoada, a importancia do proceso que media entre a realidade, o imaxinario e a produción, superando estereotipos e amosando un comportamento respectuoso coa diversidade cultural.	Explicar o proceso de produción, superando estereotipos, cunha actitude respectuosa coa diversidade cultural.		
CA2.4 - Realizar un proxecto gráfico-plástico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Realizar proxectos gráficos axustándose a tarefa solicitada amosando iniciativa no emprego dos principios xeométricos.		
CA3.4 - Realizar un proxecto artístico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas de creación gráfico-plástica.	Ser quen de realizar un pequeno proxecto gráfico-plástico, axustándose ao obxectivo proposto, amosando iniciativa no emprego da linguaxe, materiais, soportes e ferramentas gráfico-plásticas.		
CA3.5 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións gráfico-plásticas, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen.	Saber expoñer, dun xeito sinxelo, o proceso de elaboración propio, recoñecendo os erros e as posibilidades de mellora, valorando as posibilidades que a normalización ofrece de desenvolvemento persoal.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Os xéneros artísticos.
- Manifestacións culturais e artísticas clave ao longo da historia, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao

Contidos
- patrimonio local: análise dos seus aspectos formais e do seu contexto histórico. Particularidades do patrimonio artístico galego.   - As formas xeométricas na arte e na contorna: xeometría na natureza, a arquitectura e o deseño de obxectos cotiáns.   - Posibilidades expresivas e comunicativas dos elementos visuais: elementos básicos, forma, cor e textura.   - A percepción visual. Introducción aos principios perceptivos, elementos e factores.   - A composición. Conceptos de equilibrio, proporción e ritmo aplicados á organización de formas no plano e no espazo.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.   - Factores e etapas do proceso creativo. Elección de materiais e técnicas, realización. O esbozo.

UD	Título da UD	Duración
2	Introdución aos sistemas de representación. O deseño do espazo.	23

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas con creatividade nas producións propias.	Analizar, de xeito guiado, as características principais dos distintos tipos de linguaxes das diferentes producións artísticas, establecendo conexións entre elas e incorporándoas as producións propias.	TI	100
CA2.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Expresar minimamente ideas e sentimentos, a través da experimentación coas distintas técnicas, desenvolvendo certa capacidade de comunicación e reflexión crítica.		
CA2.3 - Explicar, de forma razoada, a importancia do proceso que media entre a realidade, o imaxinario e a produción, superando estereotipos e amosando un comportamento respectuoso coa diversidade cultural.	Explicar o proceso de produción, superando estereotipos, cunha actitude respectuosa coa diversidade cultural.		
CA2.4 - Realizar un proxecto gráfico-plástico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Realizar proxectos gráficos axustándose a tarefa solicitada amosando iniciativa no emprego dos principios xeométricos.		
CA3.1 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia.	Diferenciar, mínimamente, as características das distintas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procedementos en relación ao resultado buscado, analizando o procedemento con interese.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Expresar minimamente ideas e sentimentos, a través da experimentación coas distintas técnicas, desenvolvendo certa capacidade de comunicación e reflexión crítica.		
CA3.3 - Utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias, amosando unha visión persoal.	Utilizar con creatividade os exemplos xeométricos presentes na contorna, tanto naturais como arquitectónicos, artísticos ou pertencentes ó ámbito do deseño.		
CA3.4 - Realizar un proxecto artístico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas de creación gráfico-plástica.	Ser quen de realizar un pequeno proxecto gráfico-plástico, axustándose ao obxectivo proposto, amosando iniciativa no emprego da linguaxe, materiais, soportes e ferramentas gráfico-plásticas		
CA3.5 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións gráfico-plásticas, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen.	Saber expoñer, dun xeito sinxelo, o proceso de elaboración propio, recoñecendo os erros e as posibilidades de mellora, valorando as posibilidades que a normalización ofrece de desenvolvemento persoal.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Posibilidades expresivas e comunicativas dos elementos visuais: elementos básicos, forma, cor e textura.   - A percepción visual. Introducción aos principios perceptivos, elementos e factores.   - A composición. Conceptos de equilibrio, proporción e ritmo aplicados á organización de formas no plano e no espazo.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.   - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en tres dimensións. O seu uso na arte e as súas características expresivas.   - O proceso creativo a través de operacións plásticas: manipular, reproducir, illar, transformar e asociar.   - Introducción aos sistemas de representación. Sistema diédrico: vistas. O esbozo isométrico.   - Factores e etapas do proceso creativo. Elección de materiais e técnicas, realización. O esbozo.

UD	Título da UD	Duración
3	Imaxes visuais e audiovisuais. O cine e a animación.	24

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Analizar de xeito guiado diversas producións visuais e audiovisuais, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Analizar, de xeito guiado, as características principais dos distintos tipos de linguaxes das diferentes producións artísticas, establecendo conexións entre elas e incorporándoas as producións propias.	TI	100
CA4.2 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes visuais e audiovisuais, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia.	Diferenciar, minimamente, as características das distintas técnicas audiovisuais e as súas linguaxes, así como os seus procedementos en relación ao resultado buscado, analizando o procedemento con interese.		
CA4.3 - Utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións audiovisuais propias, amosando unha visión persoal.	Saber utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias amosando unha visión persoal.		
CA4.4 - Realizar un proxecto audiovisual con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Realizar un pequeno proxecto gráfico-plástico, con certa iniciativa e creatividade, experimentando coas técnicas na xeración de mensaxes propias, axustándose ao solicitado.		
CA4.5 - Recoñecer os diferentes usos e as funcións das producións e das manifestacións visuais e audiovisuais, e argumentar de forma individual ou colectiva as súas conclusións acerca das oportunidades que poden xerar, cunha actitude aberta e con interese por coñecer a súa importancia na sociedade.	Recoñecer os diferentes usos que pode ter as producións audiovisuais e saber argumentar cun mínimo de reflexión sobre as posibilidades que poden xerar estas, cunha actitude aberta, e amosando interese por coñecer a súa importancia na nosa sociedade.		
CA4.6 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións audiovisuais, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, buscando as solucións e as estratexias máis adecuadas para melloralas, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen.	Saber expoñer, dun xeito sinxelo, o proceso de elaboración propio, recoñecendo os erros e as posibilidades de mellora, valorando as posibilidades que a normalización ofrece de desenvolvemento persoal.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Imaxes visuais e audiovisuais: lectura e análise.   - Imaxe en movemento. Características, orixe e evolución. O cine e a animación.   - Técnicas básicas para a realización de producións audiovisuais sinxelas, de xeito individual ou en grupo. Experimentación en contornas virtuais de aprendizaxe.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordina-la aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquiri-las técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

- Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado
- Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.
- Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.
- Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

- Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.
- Progresiva incorporación de novos contidos.
- Información básica para todo o alumnado.
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación.
- Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.
- Papel facilitador do profesor/a
- Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudiados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.
- Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

- Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas
- Análise de documentos, pequenas investigación, etc.
- Resposta a preguntas
- Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.
Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.
- Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
- Uso habitual das TIC.
- Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
- Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (lxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:
Nivel de coñecementos.
Ritmo de aprendizaxe.
Intereses e motivacións.
- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).

- Fora do aula:
- Aulas TICS.
- Salón de actos.
- Biblioteca.
- Patio.
- Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reproductor DVD conectado a un televisor.
E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais úteis para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

O estudo de imaxes e obras en formato impreso tamén é fundamental. Pode recorrerse ao uso de libros da biblioteca do centro e aos que formen parte da biblioteca de aula.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula

contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.
- Materiais para colorear: lápices, rotuladores e/ou ceras.
- Non se propón libro de texto algún.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da EPVA artículase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesións lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comenzo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade de cada curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven al longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	33	33	34	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100

Criterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da EPVA artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avaliarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serán;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.
- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.
- Emite hipótesis axeitadas, relaciona e saca conclusións propias. Comprende, comproba y extrae conceptos para utilizalos noutros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións:

- Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.
- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.
- Integra de cotío recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de útiles e soportes. Mala presentación dos traballos.
- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.
- Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo:

- Non ten hábito de traballo.
- Traballa, pero sen método.
- Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados. Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 20% da nota final.
Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre.

O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a calificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Criterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

Do mesmo xeito, e dado o carácter continuo da avaliación da nosa área, non se realizarán probas ou tarefas específicas para a recuperación dunha avaliación. O alumnado poderá, iso si, presenta-los traballos que lles poidesen quedar pendentes das avaliacións suspensas, se é o caso, ou mellorar, repetir ou completar aqueles outros que máis deficiencias presentasen no seu día. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

RECUPERACIÓN FINAL:

Tal e como se recolle máis arriba, o alumno que ao realizar a media das tres avaliacións obteña unha nota igual ou superior a 5, terá superada a materia aínda que tivese algunha das avaliacións suspensas. A principios de Xuño, e nos casos en que se considere probable que isto non suceda, e, polo tanto, o resultado da media das tres avaliacións sexa presumiblemente inferior a 5, o alumno deberá presentar, antes da avaliación final, os traballos que ou ben non foron presentados no seu momento, ou ben o foron con resultados inferiores ao mínimo esixido. Tanto o alumnado, persoalmente, como as familias, a través do Abalar, serán informados desta eventualidade.

A cualificación destes traballos introducirase no computo global das tarefas realizadas durante o curso e procederase a realizar os cálculos ordinarios que se efectúan durante o mesmo.

Se o resultado destes cálculos arrojan unha cifra igual ou superior a 5, o alumno terá a materia superada. O alumnado que non acade o 5 nesta avaliación final terá a materia suspensa, e, en caso de promocionar, figurará como materia pendente o próximo curso.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

No caso de alumnos con materias pendentes doutros cursos optamos por informarlles inicialmente das dúas posibilidades que lles oferta o departamento para a súa superación:

a-Realización e presentación das tarefas propostas para o curso que teñen suspenso. (Opción máis aconsellable para aqueles alumnos que seguen cursando algunha das nosas materias). Nesta posibilidade corríxirán os traballos presentados ao profesor ou profesores que impartan o nivel que o alumno curse este ano académico, que será tamén quen valore e decida a súa calificación.

A presentación destes traballos se realizará en dúas tandas: a primeira metade en Xaneiro e a segunda en Xuño.

b-Superación dunha ou varias probas prácticas deseñadas polo departamento. (Opción preferible para aqueles que non teñen neste curso Ed. Plástica, ou que proveñen doutros centros con secuenciacións de contidos distintas). A corrección destas probas competeralle o xefe de Departamento.

Unha vez informados destas dúas opcións, pediráselle ao alumno que opte por algunha delas, decisión da que se tomará nota e que será xa inamovible.

O alumno/a con EPVA pendente nalgún nivel da ESO que, na 3ª avaliación, de acordo cos criterios xa establecidos na Programación, non acade o 5, e, polo tanto, non teña superada a materia, fará, antes da avaliación final:

- Unha proba de debuxo artístico deseñada polo Departamento. (80% da nota).
- Entrega de carpeta con debuxos de temática e técnica libre. (20% da nota).

Como neste curso os únicos alumnos coa materia suspensa están cursando 2º da ESO, nivel onde non se imparte ningunha materia do Departamento, será o Xefe do mesmo quen supervise e faga o seguimento estando a disposición dos alumnos que o precisen nas citas concertadas en tempo de recreo.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno.

Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a tutoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito. Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.			X
ET.4 - Competencia dixital.			X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.			X

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico	X	X	
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.
Festival de Cans	Visita/ participación nalgunha das actividades programadas polo Festival de Cans, sempre e cando este volte organizarse no mes de maio.
Realización de contidos audiovisuais	Trátase de facer participes ao maior número posible de estamentos do centro (biblioteca, normalización, profesorado, alumnos, persoal non docente...), experimentando con distintas técnicas e distintos recursos a aventura de rodar un corto, un videoclip, un documental,...etc. Estes contidos realizaránse, sempre que sexa posible, dentro do horario e das instalacións propias do centro. En concreto, salientamos a participación do departamento tanto na organización como no desenvolvemento do concurso ¿Recoméndoches un libro?, organizado en colaboración con, entre outros, a Biblioteca Neira Vilas ou o Festival de Cans.
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizarase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenrolo, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa disponibilidad horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bacharelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD)Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?

(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoose en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisarase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade trimestral. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;
- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?

- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asígnouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2022/2023

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Debuxo técnico I	1º Bac.	4	140

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	4
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	9
4.2. Materiais e recursos didácticos	11
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	12
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	12
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	14
5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias	14
6. Medidas de atención á diversidade	14
7.1. Concreción dos elementos transversais	14
7.2. Actividades complementarias	15
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	16
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	17
9. Outros apartados	18

1. Introducción

O debuxo técnico aglutina os contidos e procedementos necesarios para a definición gráfica de trazados xeométricos, a resolución de problemas espaciais e a descrición gráfica de volumes mediante sistemas normalizados. Constitúe o medio idóneo de expresión e definición de proxectos nos diferentes campos do deseño. Esta materia dotará ao alumnado dos instrumentos axeitados para comunicar de xeito gráfico e obxectivo e para expresar e difundir ideas e proxectos de acordo con convencións que garanten a interpretación fiable e precisa.

O carácter integrador e multidisciplinario da materia favorece unha metodoloxía activa e participativa, de aprendizaxe por descubrimento, de experimentación sobre a base de resolución de problemas prácticos, ou mediante a participación en proxectos interdisciplinarios, contribuíndo ao desenvolvemento das competencias clave correspondentes e á adquisición dos obxectivos de etapa. Abórdanse tamén retos do século XXI de xeito integrado durante os dous anos de bacharelato, o compromiso cidadán no ámbito local e global, a confianza no coñecemento como motor do desenvolvemento, o aproveitamento crítico, ético e responsable da cultura dixital, o consumo responsable e a valoración da diversidade persoal e cultural.

Esta materia desenvolve un conxunto de obxectivos que procuran no alumnado apreciar e analizar obras de arquitectura e enxeñaría desde o punto de vista das súas estruturas e dos seus elementos técnicos; resolver problemas gráfico-matemáticos aplicando razoamentos indutivos, dedutivos e lóxicos que poñan en práctica os fundamentos da xeometría plana; desenvolver a visión espacial para recrear a realidade tridimensional por medio do sistema de representación máis apropiado á finalidade da comunicación gráfica; formalizar deseños e presentar proxectos técnicos colaborativos seguindo a normativa aplicable, e investigar e experimentar con programas específicos de deseño asistido por computador.

Así, un dos bloques da materia está adicado a familiarización cos medios dixitais de representación, que son os empregados no eido profesional. Os programas e as aplicacións CAD ofrecen grandes posibilidades como unha maior precisión, axilidade na busca de solucións, facilidade de transmisión e almacenamento do traballo entre outros . O seu desenvolvemento, xa que logo, débese facer de xeito transversal en todos os bloques de criterios de avaliación e contidos, e ao longo de toda a etapa.

Os criterios de avaliación son o elemento curricular que avalía o nivel de consecución dos obxectivos da materia, e fórmulanse cunha evidente orientación competencial mediante a aplicación de contidos e a valoración de destrezas e actitudes como a autonomía e a autoaprendizaxe, o rigor nos razoamentos, a claridade e a precisión nos trazados.

Ao longo dos dous cursos de bacharelato os contidos adquiren un grao de dificultade e afondamento progresivo. No primeiro curso, o alumnado iníciase no coñecemento de conceptos importantes á hora de establecer procesos e razoamentos aplicables á resolución de problemas ou que son soporte doutros posteriores e, gradualmente, no segundo curso, vai adquirindo un coñecemento máis amplo sobre esta disciplina.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Interpretar elementos ou conxuntos arquitectónicos e de enxeñaría, empregando recursos asociados á percepción, ao estudo, á construción e á investigación de formas, para analizar as estruturas xeométricas e os elementos técnicos utilizados.	1-2		4	1	40	1		1-2

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX2 - Utilizar razoamentos indutivos, dedutivos e lóxicos en problemas de índole gráfico-matemática, aplicando fundamentos da xeometría plana para resolver graficamente operacións matemáticas, relacións, construcións e transformacións.	2		1-2-4		11-50		2	
OBX3 - Desenvolver a visión espacial, utilizando a xeometría descritiva en proxectos sinxelos, considerando a importancia do debuxo na arquitectura e nas enxeñaría, para resolver problemas e interpretar e recrear graficamente a realidade tridimensional sobre a superficie do plano.			1-2-4		11-50		2-3	
OBX4 - Formalizar e definir deseños técnicos aplicando as normas UNE e ISO de maneira apropiada e valorando a importancia que ten o esbozo para documentar graficamente proxectos arquitectónicos e de enxeñaría.	2		1-4	2	11-32-50		3	
OBX5 - Investigar, experimentar e representar dixitalmente elementos, planos e esquemas técnicos mediante o uso de programas específicos CAD de xeito individual ou grupal, apreciando o seu uso nas profesións actuais, para virtualizar obxectos e espazos en dúas dimensións e tres dimensións.			2-3-4	1-2-3			3	41-42

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Trazados xeométricos.	Fundamentos xeométricos. Orixes da xeometría. Lugares xeométricos. Proporcionalidade, equivalencia e semellanza. Triángulos, cuadriláteros e polígonos regulares. Tanxencias básicas. Curvas técnicas.	33	46	X		
2	Sistemas de representación.	Fundamentos da xeometría proxectiva. Sistemas diédrico, axonométrico, de planos acotados e cónico.	34	47		X	
3	Normalización.	Escalas numéricas e gráficas. Formatos. Dobradura de planos. Normas fundamentais UNE, ISO e DIN. Elección de vistas necesarias. Liñas normalizadas. Acotación	33	47			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Trazados xeométricos.	46

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2.2. - Resolver os trazados xeométricos fundamentais na resolución de problemas.	Aplicar e resolver exercicios de transformacións xeométricas de figuras planas.	PE	60
CA1.3.2. - Resolver gráficamente casos de tanxencias e enlaces aplicando os principios e propiedades das tanxencias.	Resolver casos sinxelos de tanxencias e enlaces a partires duns datos.		
CA1.3.4. - Resolver gráficamente as curvas técnicas a partires dos datos.	Resolver a representación gráfica de óvalos, ovoides e espirais a partires da interpretación dos datos.		
CA1.4.2. - Resolver graficamente o trazado de formas poligonais regulares e irregulares a partires da interpretación de datos.	Resolver o trazado de polígonos a partires duns datos.		
CA1.1 - Analizar, ao longo da historia, a relación entre as matemáticas e o debuxo xeométrico, valorando a súa importancia en diferentes campos como a arquitectura ou a enxeñaría, desde a perspectiva de xénero e a diversidade cultural, empregando adecuadamente o vocabulario específico técnico e artístico.	Capacidade para recoñecer e valorar os elementos xeométricos presentes en obras de arte ao longo da historia. Recoñecer a representación de obras arquitectura e enxeñaría.	TI	40
CA1.2.1. - Aplicar os trazados xeométricos fundamentais na resolución de problemas.	Realizar transformacións xeométricas de figuras planas sinxelas.		
CA1.3.1. - Aplicación das tanxencias e enlaces na representación gráfica.	Aplicación das tanxencias e enlaces na definición gráfica de formas planas de certa complexidade, aplicando correctamente os principios das tanxencias e enlaces.		
CA1.3.3. - Aplicar o trazado de curvas técnicas na representación de formas complexas.	Aplicación axeitada das formas derivadas das curvas técnicas no deseño e representación de formas de certa complexidade.		
CA1.4.1. - Aplicación das formas poligonais ao deseño.	Aplicar a construción de polígonos en exercicios de deseño gráfico.		
CA1.5 - Valorar o rigor gráfico do proceso; a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados xeométricos cunha precisión e limpeza axeitados.		
CA4.1 - Crear figuras planas e tridimensionais mediante programas de debuxo vectorial, usando as ferramentas que achegan e as técnicas asociadas.	Realización de formas 2D con programas vectoriais. Modelado de volumes sinxelos.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Solucionar graficamente cálculos matemáticos e transformacións básicas aplicando conceptos e propiedades da xeometría plana.		Baleiro	0
CA1.3 - Resolver graficamente tanxencias e trazar curvas aplicando as súas propiedades, cunha actitude de rigor na súa execución.			
CA1.4 - Trazar graficamente construcións poligonais baseándose nas súas propiedades e amosando interese pola precisión, a claridade e a limpeza.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Desenvolvemento histórico do debuxo técnico. Campos de acción e aplicacións: debuxo arquitectónico, mecánico, proxectivo, eléctrico e electrónico, xeolóxico, urbanístico, etc.   - Orixe da xeometría. Tales, Pitágoras, Euclides, Hipatia de Alexandría.   - Concepto de lugar xeométrico. Arco capaz. Aplicacións dos lugares xeométricos ás construcións fundamentais da xeometría plana.   - Proporcionalidade, equivalencia e semellanza.   - Triángulos, cuadriláteros e polígonos regulares. Propiedades e métodos de construción específicos e xerais.   - Tanxencias básicas. Curvas técnicas.   - Interese polo rigor nos razoamentos, e precisión, claridade e limpeza nas execucións.   - Aplicacións vectoriais 2D-3D.

UD	Título da UD	Duración
2	Sistemas de representación.	47

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1.2. - Resolver problemas espaciais elementais empregando o sistema diédrico.	Resolver exercicios sinxelos no sistema diédrico referentes á posición do punto, tipos de rectas, tipos de plano e pertenza.	PE	60
CA2.1.4. - Resolver problemas espaciais de complexidade media en sistema diédrico.	Determinar interseccións entre recta-plano e plano-plano e obter distancias.		
CA2.2.2. - Resolver problemas sinxelos en sistema axonométrico e representación de volumes aplicando os coeficientes de redución.	Capacidade para: obter os coeficientes de redución no sistema axonométrico ortogonal; situar puntos, rectas e planos a partires duns datos; realizar seccións planas de volumes sinxelos; representar volumes sinxelos aplicando correctamente os coeficientes de redución.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4.2. - Resolver exercicios básicos en perspectiva lineal a partires duns datos.	Interpretar con éxito os datos para realizar unha perspectiva cónica dun volume definido polas súas vistas e realizar a meirande parte da mesma.		
CA2.1.1. - Aplicar os fundamentos do sistema diédrico na resolución de problemas.	Resolver exercicios sinxelos no sistema diédrico referentes á posición do punto, tipos de rectas, tipos de plano e pertenza.	TI	40
CA2.1.3. - Aplicar as operacións básicas para resolver problemas espaciais sinxelos en sistema diédrico.	Aplicar as operacións básicas para resolver casos de interseccións entre recta-plano e plano-plano e obter distancias.		
CA2.2.1. - Aplicación do sistema axonométrico. Seccións planas e representación de volumes.	Obter gráficamente as escalas axonométricas dunha axonometría ortogonal e representar en isometría e perspectiva cabaleira volumes sinxelos.		
CA2.3 - Representar e interpretar elementos básicos no sistema de planos acotados facendo uso dos seus fundamentos.	Recoñecer as principais características da proxección cilíndrica ortogonal e ter unha idea dos fundamentos do sistema de planos acotados e os seus principios usos.		
CA2.4.1. - Aplicación da perspectiva lineal para representar volumes en diferentes posicións do PV e plano do cadro.	Aplicación da perspectiva lineal para representar volumes en diferentes posicións do PV e plano do cadro.		
CA2.5 - Valorar o rigor gráfico do proceso, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados cunha precisión e limpeza axeitados.		
CA4.2 - Recrear virtualmente pezas en tres dimensións aplicando operacións alxébricas entre primitivas para a presentación de proxectos en grupo.	Modelar volumes de complexidade dados, empregando operacións sobre volumes sinxelos.		
CA2.1 - Representar en sistema diédrico elementos básicos no espazo determinando a súa relación de pertenza, posición e distancia		Baleiro	0
CA2.2 - Definir elementos e figuras planas en sistemas axonométricos valorando a súa importancia como métodos de representación espacial.			
CA2.4 - Debuxar elementos no espazo empregando a perspectiva cónica.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Fundamentos da xeometría proxectiva.   - Sistema diédrico: representación de punto, recta e plano. Trazas con planos de proxección. Determinación do plano. Pertenzas.   - Relacións entre elementos: interseccións, paralelismo e perpendicularidade. Obtención de distancias: punto a punto, punto a recta, recta a plano, plano a plano, dúas rectas paralelas e mínima distancia entre dúas rectas que se cruzan.   - Sistema axonométrico, ortogonal e oblicuo. Perspectivas isométrica e cabaleira. Disposición dos eixes e uso dos coeficientes de redución. Elementos básicos: punto, recta e plano.

Contidos
- Sistema de planos acotados. Fundamentos e elementos básicos: punto, recta e plano. Identificación de elementos para a súa interpretación en planos.   - Sistema cónico: fundamentos e elementos do sistema. Perspectiva frontal e oblicua.   - Fundamentos de deseño de pezas en tres dimensións.   - Modelaxe de caixa. Operacións básicas con primitivas.

UD	Título da UD	Duración
3	Normalización.	47

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1.2. - Realización e emprego das escalas gráficas para a lectura de planos e realización de debuxos descritivos.	Determinar a escala á que está unha imaxe acotada e construír unha escala gráfica por calquera medio.	PE	60
CA3.2.2. - Correcta representación dunha peza mediante as vistas normalizadas e o emprego dos tipos de liña normalizada.	Correcta representación dunha peza mediante as vistas normalizadas.		
CA3.2.3. - Acotación normalizada de debuxos técnicos.	Acotar de xeito normalizado unha peza industrial sinxela.		
CA3.1.1. - Realización de escalas gráficas e aplicación das mesmas.	Aplicación de escalas gráficas.	TI	40
CA3.2.1. - Representar as vistas acotadas dun volumen sinxelo de xeito normalizado.	Representar as vistas acotadas dun volumen sinxelo de xeito normalizado.		
CA3.3 - Valorar o rigor gráfico do proceso, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados cunha precisión e limpeza axeitados		
CA3.4 - Utilizar o esbozo e o bosquejo como elementos de reflexión na aproximación e indagación de alternativas e solucións aos procesos de traballo.	Correcta representación dunha peza mediante as vistas normalizadas e o emprego dos tipos de liña normalizada. Correcta aplicación das normas básicas de acotación.		
CA4.3 - Utilizar o esbozo e o bosquejo como elementos de reflexión na aproximación e na indagación de alternativas e solucións aos procesos de traballo nos que interveñen sistemas CAD.	Planificar debuxos para ser realizados en CAD. Planificar o modelaxe dixital a partires duns requerimentos		
CA3.1 - Solucionar graficamente cálculos matemáticos e transformacións básicas aplicando conceptos e propiedades da xeometría plana.		Baleiro	0
CA3.2 - Documentar graficamente obxectos sinxelos mediante as súas vistas acotadas aplicando a normativa UNE e ISO na utilización de sintaxe, escalas e formatos, valorando a importancia de usar unha linguaxe técnica común.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Escalas numéricas e gráficas. Construción e uso.   - Formatos. Dobradura de planos.   - Concepto de normalización. As normas fundamentais UNE, ISO e DIN. Aplicacións da normalización: simboloxía industrial e arquitectónica.   - Elección de vistas necesarias. Liñas normalizadas. Acotación.   - Aplicacións de traballo en grupo para conformar pezas complexas a partir doutras máis sinxelas.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A intervención educativa na materia de Debuxo Técnico desenvolverá o seu currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

Neste sentido é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades, seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

- Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado
- Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.
- Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.
- Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

- Evocación de coñecementos previos para abordar os novos contidos.
- Progresiva incorporación de novos contidos.
- Información básica para todo o alumnado.
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación.
- Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.
- Papel facilitador do profesor/a

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

- Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas
- Análise de documentos, pequenas investigación, etc.
- Resposta a preguntas
- Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.
- Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
- Uso habitual das TIC.
- Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
- Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:
Nivel de coñecementos.

Ritmo de aprendizaxe.

Intereses e motivacións.

- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).

- Fora do aula:

- Aulas TICS.

-Salón de actos.

- Biblioteca.

- Patio.

-Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reproductor DVD conectado a un televisor.
E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas comtemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais úteis para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Consistente nunha proba de carácter eminentemente práctico coa que o profesor poda calibrar o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores. En ningún caso será considerada para a cualificación final do alumno máis que como unha referencia do punto de partida de este.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	33	34	33	100
Proba escrita	60	60	60	60
Táboa de indicadores	40	40	40	40

Criterios de cualificación:

O modelo de avaliación ordinaria durante o curso será o de avaliación continua e sistémica, fruto tanto da observación diaria do desenvolvemento na realización das tarefas propostas como da valoración do grao de consecución de obxectivos conqueridos na realización de probas específicas.

Compre, para tal efecto, empregar unha diversidade de instrumentos e procedementos que recolleamos aquí xunto coa frecuencia (temporalización) con que deberán ser utilizados:

PROCEDEMENTOS E TEMPORALIZACIÓN:

- Observación sistemática (capacidade de traballo e actitude). : diaria
- Análise das producións do alumnado (traballos de aplicación e síntese): semanal
- Corrección de probas específicas (proba de expresión gráfica e de contidos): trimestral

*Nas probas específicas valoraránse os seguintes criterios, con arreglo ás porcentaxes que se detallan:

- Adquisición de contidos: ata un 50%.
- Corrección e exactitude nos trazados: ata un 50%.
- Orde e limpeza na presentación: ata un 10%

Elaboración da nota media.

Os porcentaxes máximos que poden supor cada un destes instrumentos de avaliación serán os seguintes:

- Traballo diario no aula: 10%
- Traballos de aplicación: 40%
- Probas escritas: 60%

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Criterios de recuperación:

Recuperación de avaliacións suspensas:

Realizaránse probas específicas para a recuperación de avaliacións suspensas, que serán corrixidas seguindo os mesmos criterios xa establecidos.

Tamén se poderán re-entregar prácticas non realizadas ou ben con defectos dentro do prazo que se estableza. Manteñense as mesmas porcentaxes de valoración indicadas nos criterios de cualificación.

En todo caso, e aínda contando con algunha avaliación suspensa, se na media final final de todas as actividades, o alumno obtívese unha calificación superior a cinco, consideraráselle superada a materia sen necesidade de realizar ningunha proba ou actividade adicional.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA:

Para a realización da avaliación extraordinaria de xuño o departamento deseñará unha proba que constituirá o 100% da cualificación final e na que quede reflectida o grao de consecución no maior número de criterios de avaliación posibles.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Ao ser comenzo de etapa, os alumnos que cursan 1º de Bacharelato parten sen ningunha materia pendente.

5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias

Este apartado non procede neste curso

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno.

Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a titoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito. Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.			X

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.4 - Competencia dixital.			X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.	X	X	X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de profesionais recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos de inxenería ou arquitectura para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizárase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.
Visitas a empresas	Visita a unha empresa do campo da automoción para coñecer o seu departamento de I+D, deseño e delineación de pezas e produtos.

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio Espazo Seguro, etc., ben dende unha participación activa no seu desenvolvemento, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa disponibilidad horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista -O Pino-, editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bachelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD) Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?
(PD) Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisarase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade trimestral. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;
- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asignouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2022/2023

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Debuxo artístico I	1º Bac.	4	140

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	12
4.2. Materiais e recursos didácticos	14
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	15
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	17
5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias	17
6. Medidas de atención á diversidade	18
7.1. Concreción dos elementos transversais	18
7.2. Actividades complementarias	19
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente cos seus indicadores de logro	20
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	21
9. Outros apartados	22

1. Introducción

O debuxo é unha linguaxe universal que supón unha actividade intelectual en tanto que é un medio de análise e de coñecemento. É a primeira ligazón de unión entre a idea e a súa representación gráfica, o que propicia que sexa a orixe de múltiples actividades creadoras e que resulte imprescindible no desenvolvemento de todas as demais artes, xa que é un paso previo na resolución de proxectos e propostas artísticas. Isto fai que os tipos de debuxo e os seus ámbitos de aplicación sexan extensos e variados, con áreas de coñecemento moi distintas e con necesidades formais e técnicas igualmente diversas.

Constitúese como unha linguaxe específica e complexa que presenta múltiples posibilidades prácticas, organizativas e expresivas.

Con todo, o debuxo non só é a orixe de múltiples actividades artísticas ou unha ferramenta de coñecemento, tamén é un instrumento de expresión e de comunicación, xa que, ao utilizalo, se proxecta unha visión do mundo na que se combinan o estudo atento e analítico da realidade e a reinvenção que dela fai a imaxinación. O debuxo, ademais de servir para realizar as primeiras exteriorizacións de pensamentos e emocións, é íntimo e directo, liberador na súa inmediatez; en definitiva, supón un primeiro intento de apropiación do espazo. O trazo e o xesto revelan sen dúbida unha necesidade creativa. Esta necesidade e a asimilación da localización espacial foron evolucionando ao longo da historia da humanidade. O debuxo contén a esencia do ser humano, é representativo do seu autor ou autora e, en consecuencia, ten un valor autónomo como obra de arte.

Tendo en conta todos estes aspectos, a materia de Debuxo Artístico presenta unha serie de obxectivos que buscan asegurar a adquisición das destrezas e técnicas necesarias, incluídas as dixitais, para a súa aplicación en diferentes proxectos e ámbitos, descubriendo o debuxo como linguaxe gráfica intelectual e desenvolvendo no alumnado a facultade dunha observación activa. Así mesmo, búscase promover unha sensibilidade estética cara ás obras propias e cara ás dos demais, descubriendo o debuxo como medio independente de expresión persoal.

Estes obxectivos están deseñados para que varios deles poidan traballarse simultaneamente mediante un desenvolvemento entrelazado da materia, polo que a orde en que están presentados non é vinculante e deben traballarse no seu conxunto. Igoalmente, para a adquisición deses obxectivos da materia, os criterios de avaliación e os contidos que se desprenden directamente deles non deben entenderse como independentes, senón que poden e deben traballarse no seu conxunto.

Na presente programación, e atendendo á recomendación do Currículo Oficial de dísposos de forma cíclica durante toda a etapa, elegimos o agrupalos en unidades didácticas amplas, dentro das que tiveran cabida os distintos tipos de contidos. De xeito que, aínda que as distintas unidades aparezan baixo títulos que, normalmente, fan referencia a aspectos *¿sintácticos¿* (a cor, a luz, *¿*), debe entenderse que ditos títulos, non son senón un pretexto para aglutinar contidos dos distintos ámbitos xa citados.

Deste xeito, e por citar un exemplo, na Unidade Didáctica 4: "A luz e o claroscuro" atoparemos contidos referidos tanto ó análise perceptual das formas e o volume na realidade, como consecuencia da incidencia da luz nelas, como á delimitación do conceptos de forma, luz e volume e dos seus tipos, ao análise do seu tratamento nas imaxes, no arte, etc., e ao claroscuro e outros procedementos e técnicas gráficas axeitados para a exploración de ditos conceptos formais.

Igoalmente, os obxectivos e criterios de avaliación vinculados con cada unidade didáctica, non deben ser traballados e comprobados cun tratamento separado e lineal no tempo, senón que poderán traballarse simultaneamente, mediante un desenvolvemento entrelazado.

Por outra parte, cabe salientar que no noso centro o Debuxo Artístico ofrécese como materia optativa, ao no contar coa modalidade de Bachelato de Artes, e motivado tanto pola tradición (a materia leva impartíndose dende hai un bo número de cursos) como pola considerable demanda que ven tendo por parte do noso alumnado, que está constituído por rapaces e rapazas que, ou ben aínda non teñen claro se orientarse hacia ensinanzas artísticas ou non, ou ben, tendo claro que van decantarse por outro tipo de coñecementos, teñen interese en desenvolver as súas capacidades artísticas.

Esto fai que creamos interesante considerar o concepto de debuxo dun xeito moi amplo, que inclua conceptos e

técnicas que quizas, nun bacharelato artístico se impartían en outras materias, como por exemplo, o uso da cor, os movementos pictóricos, etc.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Comprender o debuxo como forma de coñecemento, comunicación e expresión, comparando o uso que se fai del en manifestacións culturais e artísticas de diferentes épocas, lugares e ámbitos disciplinares e valorando a diversidade de significados que orixina para apreciar a importancia da diversidade cultural e a relevancia da conservación e da promoción do patrimonio.	1					1-3		1-2
OBX2 - Analizar con actitude crítica e reflexiva, utilizando a terminoloxía específica adecuada, producións plásticas de distintas épocas e estilos artísticos, recoñecendo a linguaxe, as técnicas e os procedementos, a función significativa e a expresividade do debuxo presentes nelas, para desenvolver a conciencia visual e o criterio estético e ampliar as posibilidades de gozar da arte.	1	2-3				1-3		1-2
OBX3 - Analizar, interpretar e representar a realidade, utilizando os recursos elementais e a sintaxe do debuxo, para ofrecer unha visión propia desa realidade, potenciar a sensibilidade e favorecer o desenvolvemento persoal e artístico.					11-12	1-2		31
OBX4 - Experimentar con diferentes materiais, técnicas e soportes, incluído o propio corpo, e analizar a importancia deste nas propostas artísticas contemporáneas para descubrir o xesto do debuxo e a apropiación do espazo como medios de autoexpresión e aceptación persoal.					50	1-3		1-31-32
OBX5 - Utilizar a práctica do debuxo como medio de expresión de ideas, opinións, sentimentos e emocións, investigando os referentes culturais das novas creacións como parte inherente a estas, para ampliar o repertorio artístico e enriquecer as producións propias.						1-3		1-2-31
OBX6 - Realizar producións gráficas expresivas e creativas valorando a importancia dos elementos da linguaxe gráfica e a súa organización na definición dun estilo persoal, para progresar na execución técnica e nas calidades comunicativas e expresivas das producións propias.					11-50			32-41-42

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX7 - Experimentar coas técnicas propias do debuxo identificando as ferramentas, medios e soportes necesarios e analizando o seu posible impacto ambiental, para integralas de forma creativa e responsable na realización de producións gráficas.			1	2	50	1-4	1	41-42
OBX8 - Adaptar os coñecementos e as destrezas adquiridas desenvolvendo a retentiva e a memoria visual para responder con creatividade e eficacia a novos desafíos de representación gráfica.					11-50	1		41-42
OBX9 - Crear proxectos gráficos colaborativos contribuíndo de forma creativa á súa planificación e realización e adaptando o deseño e o proceso ás características propias dun ámbito disciplinar, para descubrir posibilidades de desenvolvemento académico e profesional e apreciar o enriquecemento que supoñen as propostas compartidas.			2-3		31-40		1-3	41-42

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Concepto e historia do debuxo.	O debuxo como proceso interactivo de observación e representación, o debuxo na arte e o debuxo como parte de diferentes ámbitos disciplinares.	5	10	X		
2	Liña e forma.	Terminoloxía e materiais. Punto, liña e forma. A iconicidade. O encaixe. Técnicas gráfico-plásticas básicas.	25	35	X		
3	A representación do espazo.	Fundamentos da percepción. Percepción e ordenación do espazo. A sintaxe visual. Representación do espazo.	15	20		X	
4	A luz e o claroscuro.	A luz e o volume. Tipos de luz e de iluminación. Valoración tonal e claroscuro.	20	25		X	
5	A cor.	Natureza, percepción, psicoloxía e simboloxía da cor. Aplicacións básicas da cor no debuxo.	25	35			X
6	Proxectos gráficos colaborativos.	Fases dos proxectos gráficos. Distribución das tarefas. A avaliación dos proxectos.	10	15			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Concepto e historia do debuxo.	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar o debuxo como forma de coñecemento, comunicación e expresión, reflexionando con iniciativa sobre a súa presenza en distintas manifestacións culturais e artísticas e comparando de forma autónoma o seu uso nestas.	Identificar a presenza do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas e reflexionar sobre o seu papel nelas.	TI	100
CA1.2 - Comparar as múltiples funcións do debuxo a través da análise autónoma do seu uso en producións de distintos ámbitos disciplinares.	Realizar análises comparativas sobre as funcións do debuxo en obras de distintas disciplinas: pintura, ilustración, deseño gráfico, deseño de moda, arquitectura...		
CA1.3 - Valorar a pluralidade cultural e artística relacionándoa coa liberdade de expresión, argumentando a opinión propia de forma activa, comprometida e respectuosa e analizando os usos do debuxo en diversas manifestacións artísticas.	Levar a cabo reflexións fundamentadas e respectuosas sobre a presenza do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas.		
CA1.4 - Analizar a linguaxe, as técnicas e os procedementos do debuxo en diferentes propostas plásticas entendendo os cambios que se produciron nas tendencias ao longo da historia e utilizando a terminoloxía específica máis adecuada.	Expresar, empregando terminoloxía axeitada, a evolución da linguaxe, técnicas e procedementos do debuxo ao longo da historia.		
CA1.5 - Analizar distintas manifestacións culturais e artísticas comprendendo a función que desempeña o debuxo nestas e valorando o enriquecemento que supoñen para a sociedade os retos creativos e estéticos.	Identificar as funcións do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas, valorando o seu papel na sociedade.		
CA1.6 - Identificar os referentes artísticos dunha obra determinada describindo a influencia que exercen e as relacións que se establecen entre eles e en diferentes ámbitos disciplinares.	Ser capaz de identificar os referentes dunha obra proposta e describir as relacións entre eles dun xeito razoado.		
CA1.7 - Expresar ideas, opinións, sentimentos e emocións a través de creacións gráficas e debuxos propios incorporando, de forma guiada, procedementos ou técnicas utilizados en referentes artísticos de interese para o alumnado.	Realizar unha obra propia a partir de referentes artísticos alleos.		
CA5.1 - Comparar as múltiples funcións do debuxo e da pintura dixital a través da análise autónoma do seu uso en producións de distintos ámbitos disciplinares.	Identificar as funcións do debuxo dixital e realizar comparacións delas no uso do debuxo en distintas disciplinas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- O debuxo como proceso interactivo de observación, reflexión, expresión, imaxinación, representación e comunicación.   - O debuxo na arte: desde a Antigüidade ata o Romanticismo. Obras máis representativas de diferentes creadores e creadoras.   - O debuxo como parte de múltiples procesos artísticos e técnicos. Ámbitos disciplinares: artes plásticas e visuais, deseño, arquitectura, ciencia e literatura.   - Introducción ao debuxo e á imaxe dixital. O seu uso en diferentes ámbitos disciplinares.

UD	Título da UD	Duración
2	Liña e forma.	35

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar a linguaxe, os materiais, as técnicas e os procedementos do debuxo en diferentes propostas plásticas entendendo os cambios que se produciron no seu uso ao longo da historia e utilizando a terminoloxía específica máis adecuada.	Expresar, empregando terminoloxía axeitada, a evolución técnica do debuxo ao longo da historia e distintas obras propostas.	TI	100
CA2.2 - Experimentar con sensibilidade as posibilidades expresivas dos recursos elementais do debuxo (punto, liña, forma) e da súa sintaxe, mellorando o proceso de creación gráfica.	Debuxar cos elementos básicos (punto, liña e forma) experimentando coa súa expresividade.		
CA2.3 - Analizar, interpretar e representar graficamente a realidade mediante bosquexos e esbozos, utilizando as técnicas e ferramentas adecuadas e desenvolvendo unha expresión propia, espontánea e creativa.	Levar a cabo bosquexos e esbozos que supoñan unha análise da realidade.		
CA2.4 - Achegar unha pegada e un xesto propios á realización de debuxos combinando de maneira adecuada o uso tradicional de diferentes materiais, soportes e técnicas, cunha manipulación persoal e creativa.	Experimentar cos materiais, soportes e técnicas, superando estereotipos, para lograr expresividade e un xesto propio.		
CA2.5 - Expresar a través do trazo e do xesto do debuxo unha visión propia da realidade ou do mundo interior, experimentando cos elementos da linguaxe gráfica e coas súas formas, signos, posibilidades expresivas e efectos visuais.	Lograr comunicar mensaxes a través da experimentación cos elementos gráficos.		
CA2.6 - Propoñer distintas solucións gráficas a unha mesma proposta visual, utilizando diferentes niveis de iconicidade, identificando as ferramentas, medios e soportes necesarios e xustificando razoada e respectuosamente a elección realizada.	Comprender os distintos niveis de iconicidade da representación gráfica e ser capaz de levar a cabo a súa propia escala sobre unha proposta.		
CA2.7 - Representar graficamente o modelo elixido, seleccionando e abstraendo as súas características máis representativas a partir do estudo e da análise deste.	Realizar unha análise visual dunha figura e lograr abstraer o máis destacable dela a través do debuxo.		
CA2.8 - Utilizar o encadramento, o encaixe e a perspectiva na resolución de problemas de representación gráfica analizando tanto os diferentes volumes coma o espazo que completa o conxunto.	Realizar medicións axeitadas dunha figura e encaixala con corrección no formato de traballo proposto		
CA5.2 - Achegar unha pegada e un facer propios á realización de producións gráficas, combinando o uso das tecnoloxías e das ferramentas de edición dixitais, de forma persoal e innovadora.	Experimentar cos tecnoloxías de creación e ferramentas de edición dixitais, superando estereotipos, na realización de producións gráficas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

Contidos
- Terminoloxía e materiais do debuxo.   - O punto e as súas posibilidades plásticas e expresivas.   - A liña: trazo e grafismo. As tramas.   - A forma. Análise da súa tipoloxía. Diferentes aplicacións e combinacións.   - Niveis de iconicidade da imaxe.   - O bosquejo ou esbozo. Introducción ao encaixe.   - Técnicas gráfico-plásticas, secas e húmidas.   - Materiais gráfico-plásticos. Seguridade, toxicidade, impacto ambiental e sustentabilidade.   - Debuxo vectorial.

UD	Título da UD	Duración
3	A representación do espazo.	20

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Experimentar con sensibilidade as posibilidades expresivas dos recursos elementais do debuxo, a composición e os sistemas de ordenación na sintaxe visual, mellorando o proceso de creación gráfica.	Traballar con interese por experimentar as posibilidades expresivas do debuxo, tanto dos recursos básicos como da súa sintaxe.	TI	100
CA3.2 - Realizar composicións bidimensionais, figurativas ou abstractas, explorando a percepción e a ordenación do espazo e indagando sobre a representación do corpo humano e a súa posible utilización como soporte ou como ferramenta gráfica.	Realizar debuxos que teñan en conta a ordenación do espazo e a representación da figura humana.		
CA3.3 - Comprender e empregar con intencións comunicativas ou expresivas os mecanismos da percepción visual, as súas leis e principios, así como a composición e a ordenación de elementos no espazo mostrando interese nas súas aplicacións.	Amosar comprensión dos mecanismos da percepción visual e da ordenación dos elementos no espazo.		
CA3.4 - Representar graficamente o espazo elixido, seleccionando e abstraendo as súas características máis representativas a partir do estudo e da análise deste.	Realizar unha análise visual dun espazo e lograr abstraer o máis destacable del a través do debuxo.		
CA3.5 - Utilizar o encadramento, o encaixe e a perspectiva na resolución de problemas de representación gráfica analizando os diferentes volumes, as súas proporcións e posición relativa e tamén o espazo que completa o conxunto.	Realizar medicións axeitadas dunha figura e encaixala axeitadamente no formato de traballo proposto, aplicando con corrección as leis da perspectiva cónica.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA5.3 - Seleccionar e utilizar con destreza as ferramentas de edición propias de cada programa de pintura ou debuxo dixital máis adecuadas á intención creativa, nunha interpretación gráfica persoal da realidade.	Coñecer e empregar con corrección en interpretacións gráficas da realidade, as ferramentas de edición básicas dos programas de pintura e debuxo dixital indicados.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Fundamentos da percepción visual.   - Principios da psicoloxía da Gestalt.   - Ilusións ópticas.   - A composición como método. O equilibrio compositivo. Direccións visuais. Aplicacións.   - Sistemas de ordenación na sintaxe visual. Aplicacións.   - Introducción á representación do espazo mediante a perspectiva.   - Ferramentas de edición de imaxes para a expresión artística.

UD	Título da UD	Duración
4	A luz e o claroscuro.	25

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Identificar os referentes artísticos dunha obra determinada con relación ao uso da luz e da cor que se fai nela describindo a influencia que exercen e as relacións que se establecen.	Ser capaz de identificar os referentes dunha obra proposta en canto ao uso da luz e a cor e de describir o seu uso.	TI	100
CA4.2 - Expresar ideas, sentimentos e emocións a través de creacións gráficas e debuxos propios incorporando, de forma guiada, procedementos ou técnicas de claroscuro e cor utilizados en referentes artísticos de interese para o alumnado.	Lograr comunicar mensaxes a través da aplicación guiada de procedementos de claroscuro e cor.		
CA4.3 - Analizar e empregar con intencións comunicativas ou expresivas os mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor e as súas leis e principios mostrando interese nas súas aplicacións.	Amosar comprensión dos mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor, e aplicalos con intencións comunicativas.		
CA4.4 - Seleccionar e utilizar con destreza as ferramentas, medios e soportes máis adecuados á intención creativa empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor nunha interpretación gráfica persoal da realidade.	Utilizar as ferramentas e medios máis adecuados para levar a cabo obras que interpreten a realidade, empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA5.4 - Investigar de forma activa e aberta sobre a presenza de tecnoloxías dixitais en referentes artísticos contemporáneos integrándoas no proceso creativo e expresivo propio.	Investigar a presenza de tecnoloxías dixitais en referentes artísticos contemporáneos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- A luz e o volume.   - Tipos de luz e de iluminación.   - Valoración tonal e claroscuro.   - Natureza, percepción, psicoloxía e simboloxía da cor.   - Monocromía, bicromía e tricromía. Aplicacións básicas da cor no debuxo.   - Programas de pintura e debuxo dixital.

UD	Título da UD	Duración
5	A cor.	35

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Identificar os referentes artísticos dunha obra determinada con relación ao uso da luz e da cor que se fai nela describindo a influencia que exercen e as relacións que se establecen.	Ser capaz de identificar os referentes dunha obra proposta en canto ao uso da luz e a cor e de describir o seu uso.	TI	100
CA4.2 - Expresar ideas, sentimentos e emocións a través de creacións gráficas e debuxos propios incorporando, de forma guiada, procedementos ou técnicas de claroscuro e cor utilizados en referentes artísticos de interese para o alumnado.	Lograr comunicar mensaxes a través da aplicación guiada de procedementos de claroscuro e cor.		
CA4.3 - Analizar e empregar con intencións comunicativas ou expresivas os mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor e as súas leis e principios mostrando interese nas súas aplicacións.	Amosar comprensión dos mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor, e aplicarlos con intencións comunicativas.		
CA4.4 - Seleccionar e utilizar con destreza as ferramentas, medios e soportes máis adecuados á intención creativa empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor nunha interpretación gráfica persoal da realidade.	Utilizar as ferramentas e medios máis adecuados para levar a cabo obras que interpreten a realidade, empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor.		
CA5.5 - Representar graficamente o modelo elixido mediante procedementos de debuxo dixital, seleccionando e abstraendo as súas características máis representativas a partir do estudo e da análise deste.	Realizar unha análise visual dun modelo e lograr abstraer o máis destacable del a través do debuxo dixital.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- A luz e o volume.   - Tipos de luz e de iluminación.   - Valoración tonal e claroscuro.   - Natureza, percepción, psicoloxía e simboloxía da cor.   - Monocromía, bicromía e tricromía. Aplicacións básicas da cor no debuxo.   - Programas de pintura e debuxo dixital.

UD	Título da UD	Duración
6	Proxectos gráficos colaborativos.	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA6.1 - Planificar proxectos gráficos colaborativos sinxelos identificando o ámbito disciplinar en que se desenvolverá, organizando e distribuindo as tarefas de maneira adecuada e determinando as diferentes fases do proxecto.	Ser capaz de determinar as fases dun proxecto gráfico colaborativo, planificalo e distribuír as tarefas, de xeito guiado.	TI	100
CA6.2 - Realizar proxectos gráficos colaborativos enmarcados nun ámbito disciplinar concreto utilizando con interese os valores expresivos do debuxo artístico e os seus recursos.	Ser capaz de levar a cabo un proxecto gráfico colaborativo.		
CA6.3 - Analizar as dificultades xurdidas na planificación e realización de proxectos gráficos compartidos entendendo este proceso como un instrumento de mellora do resultado final.	Analizar os erros cometidos durante o proceso dos proxectos colaborativos e a súa relación co resultado final. Ser consciente da responsabilidade propia e tolerante cos erros alleos.		
CA6.4 - Identificar posibilidades de desenvolvemento académico e profesional relacionadas co debuxo artístico comprendendo as oportunidades que ofrece e o valor engadido da creatividade nos estudos e no traballo e expresando a opinión propia de forma razoada e respectuosa.	Expresar opinións razoadas sobre as posibilidades académicas e profesionais relacionadas co debuxo artístico.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- A distribución de tarefas nos proxectos gráficos colaborativos: criterios de selección a partir das habilidades requiridas e das necesidades do proxecto.   - Fases dos proxectos gráficos.

Contidos

- Estratexias de selección de técnicas, ferramentas, medios e soportes do debuxo adecuados a distintas disciplinas.
- Estratexias de avaliación das fases e os resultados de proxectos gráficos. O erro como oportunidade de mellora e aprendizaxe.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordina-la aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquiri-las técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

- Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado
- Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.
- Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.
- Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

- Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.
- Progresiva incorporación de novos contidos.
- Información básica para todo o alumnado.
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación.
- Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.
- Papel facilitador do profesor/a
- Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudiados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.
- Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

- Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas
- Análise de documentos, pequenas investigación, etc.
- Resposta a preguntas
- Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.
- Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
- Uso habitual das TIC.
- Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
- Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:
Nivel de coñecementos.
Ritmo de aprendizaxe.
Intereses e motivacións.
- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).
- Fora do aula:
  - Aulas TICS.
  - Salón de actos.
  - Biblioteca.
  - Patio.
- Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección. C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reproductor DVD conectado a un televisor.
E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas comtemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases.
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais úteis para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

O estudo de imaxes e obras en formato impreso tamén é fundamental. Pode recorrerse ao uso de libros da biblioteca do centro e aos que formen parte da biblioteca de aula.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4 sen marxe e cun peso igual ou superior a 150gr/m.
- Lápices de grafito: dureza H e B (4B ou 5B) respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Regra de 30 cm.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.
- Materiais para colorear: Técnicas secas (lápices, rotuladores e/ou ceras) e técnicas húmidas (acuarelas e/ou témperas)
- Non se propón libro de texto algún.

Incentivarase no alumnado o uso de materiais reutilizados e de refugallo: distintos tipos de papeis usados, materiais procedentes do uso cotiá, etc. Poderán ser aportados polo alumnado, así como contar con eles na aula.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da materia Debuxo Artístico artículase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesións lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comenzo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade do curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven al longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	5	25	15	20	25	10	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100	100	100	100

Cráterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da materia artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avalíarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serían;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.
- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.
- Emite hipótesis axeitadas, relaciona e saca conclusións propias. Comprende, comproba y extrae conceptos para utilízalos noutros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións:

- Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.
- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.
- Integra de cotío recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de úteis e soportes. Mala presentación dos traballos.
- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.
- Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo:

- Non ten hábito de traballo.
- Traballa, pero sen método.
- Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados.
- Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 20% da nota final.

Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple

das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre.

O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a calificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Crterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

Do mesmo xeito, e dado o carácter continuo da avaliación da nosa área, non se realizarán probas ou tarefas específicas para a recuperación dunha avaliación. O alumnado poderá, iso si, presentar os traballos que lle poidesen quedar pendentes das avaliacións suspensas, se é o caso, ou mellorar, repetir ou completar aqueles outros que máis deficiencias presentasen no seu día. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

RECUPERACIÓN FINAL:

Tal e como se recolle máis arriba, o alumno que ao realizar a media das tres avaliacións obteña unha nota igual ou superior a 5, terá superada a materia aínda que tivese algunha das avaliacións suspensas.

De non ser así, e cando o resultado da media das tres avaliacións sexa menor que 5, o alumno deberá presentar, antes da avaliación final, os traballos que ou ben non foron presentados no seu momento, ou ben o foron con resultados inferiores ao mínimo esixido.

A cualificación destes traballos introducirase no computo global das tarefas realizadas durante o curso e procederase a realizar os cálculos ordinarios que se efectúan durante o mesmo.

Se o resultado destes cálculos arrojan unha cifra igual ou superior a 5, o alumno terá a materia superada. O alumnado que non acade o 5 nesta avaliación final terá a materia suspensa, e, en caso de promocionar, figurará como materia pendente o próximo curso.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Ao ser comenzo de etapa, os alumnos que cursan 1º de Bacharelato parten sen ningunha materia pendente.

5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias

O alumnado poderá matricularse en Debuxo Artístico II sen ter cursado Debuxo Artístico I, sen acreditar ningún coñecemento específico.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñecemos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno.

Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a tutoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.

Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.						X
ET.4 - Competencia dixital.	X	X	X	X	X	X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.						X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X	X	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizárase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.
Debuxamos/ fotografamos a contorna	Trataríase de pequenas excursións realizadas a pé, e cando o clima o permita, a lugares como o monte da Risca ou o centro urbano de O Porriño para sacar apuntes ou realizar reportaxes fotográficas. Cursos: Fotografía: 4º ESO (Ed. Plástica) Debuxo: 1º BACH (Debuxo Artístico).

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo Seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenvolvemento, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa dispoñibilidade horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comezo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte *visual* da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos. Os cursos que, inicialmente, se van encargar desta labora serían os dous de Debuxo Artístico e 4º da ESO.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bacharelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD) Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?
(PD) Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisarase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade trimestral. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;
- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asignouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados